

Міністерство освіти і науки України

**Український педагогічний університет імені Михайла Драгоманова
(Україна)**

Uniwersytet WSB Merito Chorzów (Польща)

Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie (Польща)

Państwowa Akademia Stosowanych w Chełmie (Польща)

**Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Pedagogiki
(Польща)**

Національний авіаційний університет (Україна)

**Кам'янець-Подільський національний педагогічний
університет імені Івана Огієнка (Україна) Інститут проблем
виховання НАПН України**

**«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»
присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

Київ, 24 квітня 2024 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету соціології та соціальної політики Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол № від року)

Редакційна колегія:

- Віктор АНДРУЩЕНКО* доктор філософських наук, професор,
дійсний член НАПН України, член-
кореспондент
НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- Григорій ТОРБІН* доктор фізико-математичних наук, професор, проректор
з наукової роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Ростислав ДРАПУШКО* кандидат філософських наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної роботи (адміністративно-
господарської діяльності) Українського
державного університету імені Михайла
Драгоманова
- Володимир ЛАВРИНЕНКО* кандидат філософських наук, професор,
проректор з міжнародних зв'язків Українського
державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Роман ВЕРНИДУБ* доктор фізико-математичних наук, професор,
проректор з навчально-методичної
роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Алла ЯРОШЕНКО* доктор філософських наук, професор, декан

- Тетяна ГОЛУБЕНКО* Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної освіти та соціальної
роботи,
заступник декана з наукової роботи та
міжнародних зв'язків факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Василь КАРИЧКОВСЬКИЙ* доктор педагогічних наук, професор кафедри
позашкільної освіти факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Дар'я БИБИК* доктор філософії в галузі соціальної роботи,
доцент кафедри соціальної освіти та соціальної
роботи факультету соціології та соціальної
політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Микола БУЛАТЕВИЧ* кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
соціології та публічних комунікацій факультету
соціології та соціальної політики УДУ імені
Михайла Драгоманова
- Марина СОЛЯНИК* кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної освіти та соціальної роботи
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ* викладач кафедри соціальної політики
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Наталія ПОЛУЙКО* голова Студентського наукового товариства
Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова (24 квітня 2024 року). Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024, 115 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ», в яких висвітлюються результати досліджень науковців та практиків щодо актуальних питань соціальної політики, соціальної роботи, соціальної педагогіки, позашкільної освіти, соціології, сучасних концепцій, технологій, стратегій в умовах сьогодення в Україні.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

Романов О.Г.
аспірант I курсу
спеціальності 231 Соціальна робота

Науковий керівник :
Мирошніченко Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ КІБЕРБУЛІНГУ ПІДЛІТКІВ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ РОЗВІДКАХ

Стрімкий технічний прогрес у сфері інформаційних технологій призвів до того, що процес соціального становлення особистості значною мірою перемістився в Інтернет. Підлітковий вік є періодом щодо формування інтернет-залежної поведінки, а причини цього криються у змінах вікового розвитку. У сучасному кіберпросторі активно формуються нові форми соціальних девіацій, такі як кібербулінг, які потребують наукового осмислення.

Теоретичні засади кібербулінгу у своїх роботах досліджували такі вчені: В. Belsey, С. Vlaya, R.M. Kowalski, S.P. Limber, D. Olweus, S. Hinduja, J.W. Patchin, P.K. Smith, K.R. Mehari, N. Willard. Проблему профілактики кібербулінга досліджували Є. Волченкова, Ю. Гребенкіна, Т. Дегтьова, А. Зинцова, О. Калашник та ін. Кібербулінг став предметом вивчення в Україні, зокрема у працях вчених М.С. Грінченко, О.В. Лапа, І.Г. Лубенець, Т.В. Миронюк, О.В. Момот, Л.А. Найдьонова, Н.М. Пантелєєва, та інших. Специфіка соціалізації й спілкування в Інтернет середовищі розглядалася в роботах таких дослідників, як Є. П. Белінська, Е.Блохіна, С. В. Бондаренко, І. А. Васильєва, А.Є. Войскунській, Є.І.Горошко, А. В. Мудрик, Міхеєва О.Ю., В. А. Плешаков, В. В. Нестеров, та ін.

Вивчення кібербулінгу є вкрай актуальним у зв'язку із безперервним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і вимагає подальшого вивчення його в динаміці.

Термін «кібербулінг» вперше визначив американський дослідник Білл Белсі, який охарактеризував кіберзалякування як навмисну та повторювану ворожу поведінку певної особи чи групи шляхом використання інформаційних та комунікаційних технологій, таких як електронна пошта, мобільні телефони та персональні веб-сайти. [4] Дослідниця цієї проблеми В. Медведева зробила висновок, що кіберсоціалізація людини, з одного боку, є формою психологічного насильства, а з іншого – інноваційним соціальним феноменом, уже давно стала

фактичною реальністю нашого світу, невід'ємною частиною соціалізації сучасної особистості, а також двигуном науково-технічного, економічного та соціального прогресу людського суспільства, адже молодь соціалізується в те суспільство, яке вона отримала «у спадок» від попереднього покоління, але процес соціалізації відбувається незалежно від наявності чи відсутності сприятливих умов для цього [2].

Важливу роль у розробці та актуалізації проблеми впливу медіа та електронних розваг на соціалізацію підлітків відіграли роботи американського академіка Барбари Дж. Вілсон, котра у своїх роботах систематично наголошувала на необхідності обмеження пагубного впливу екранів, зменшення рівня агресії, яка подається підліткам з екрана телевізора, та у сюжетах комп'ютерних ігор через випадки перенесення агресії в реальне життя. Барбара Дж. Вілсон однією з перших учених розглядала систему цінностей та високу соціальну інтеграцію як альтернативу соціальним девіаціям та ризикам інформаційного суспільства [3].

Н. Віллард, зробила свій внесок у дослідження психологічного впливу кібербулінгу, випустивши науково-популярну книгу «Кіберзалякування і кіберпогрози: відповідь на виклик соціальної жорстокості» [5]. Цькування в інтернеті може призвести до депресії, аутоагресії та самогубства.

Віртуальна самопрезентація чи віртуальний імідж створюється підлітками для підтримки бажаного образу, який зазвичай відрізняється від реального. Самопрезентація підлітків у інтернеті є більш відверта, епатажна та менш соціально бажана, порівняно з тим, якими вони є в реальному житті. Якщо самооцінка не знаходить належної опори в соціальному середовищі, така ситуація розглядається як фруструюча, що може спровокувати прояв агресії.

Кібербулінг характеризується можливістю підмінити ідентичність, охоплювати велику аудиторію та має здатність тероризувати та тримати у напрузі жертву. Водночас процесуальний характер соціального порядку безпосередньо пов'язаний зі змінами, появою у суспільстві нових станів та феноменів.

За статистичними даними Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, ситуація в Україні є критичною, адже 20% респондентів є постійними суб'єктами образ та булінгу, 30% систематично стикаються з кібербулінгом, 53% не вміють вирішувати конфлікти без застосування насилля; 23% дівчат самостверджуються за допомогою насилля, а майже половина опитуваних підтримують думку про те, що домогтися бажаного легше, застосовуючи агресію та насилля. Серед користувачів Інтернету та соціальних мереж близько 60% стикалися з немотивованими, безпричинними образами, агресивними випадками та цькуванням у кіберпросторі, 30% постійно стикаються з явищем кібербулінгу у всесвітній павутині [1].

Агресивні дії у віртуальному вимірі не супроводжуються невербальною комунікацією: жестами, мімікою тощо. Під час кібербулінгу відбувається уникнення особистого контакту між учасниками конфлікту, що створює почуття нереальності події. Це не дозволяє повністю контролювати ситуацію та усвідомлювати, як реагує жертва на цькування та, в якому стані вона перебуває, тим паче, потерпілі найчастіше не можуть об'єктивно розцінювати дійсність. Такі особливості кібербулінгу спричиняють в остаточному підсумку нарощування агресії з боку булера.

Кібербулінг – одна з форм умисного цькування щодо визначеної особи у кіберпросторі, як правило, впродовж тривалого періоду, що проявляється у формі агресивних нападів, образ, знущань, ненависті, порушення особистого простору, конфіденційності, хакерства, поширення особистих даних, яке здійснюється за допомогою різних гаджетів, з використанням Інтернету, будь-яких електронних (цифрових) технологій.

З точки зору соціальних наук небезпеку від кібербулінгу потрібно розглядати не лише на рівні особистості, але й на рівні системи соціальних відносин, адже кібербулінг обмежує можливість задовольнити потреби у соціальних відносинах, таких як спілкування, визнання, повага, дружба.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балакірева О. «Цькування у шкільних колективах (булінг): політики і практики запобігання та подолання». Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27–28 жовтня 2016 р. ГО «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка». URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2018/10_26_bullying_02.pdf.
2. Медведева В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 584–595.
3. Barbara Wilson and others. “Violence in Children’s Television Programming: Assessing the Risks,” *Journal of Communication*, 52, no. 15–35.
4. Belsey B. Cyberbullying: an emerging threat to the «always on» generation. Bill Belsey : official website. URL: <https://billbelsey.com/cat=12>
5. Willard N. E. Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress. 2nd ed. Champaign IL: Research Publisher LLC, 2007. 320 p.